

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6. Vtrum auferre peccatum sit effectus penitentiæ inquantum est virtus,
vel inquantum est sacramentum.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

nibus peccati reliquijs, vt patet de Magdalena, Luc. 7. Quandoq; autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & postea per gratiam cooperantem successiue tollit peccati reliquias.

AD SECVNDVM dicendum, qd peccatum est quandoque statim inducit debilem dispositionem, utpote per unum actum causatam quandoq; autem fortior, causatam per multos actus.

AD TERTIVM dicendum, qd vno actu humano non tolluntur omnes reliquia peccati: quia ut dicitur in pradicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior sit. Multiplicato autē exercitio ad hoc peruenit, ut sit bonus uirtute acquisita. Hoc autē multo efficacius facit diuina gratia, siue uno, siue pluribus actibus.

¶ Super Questio. 86. Artic. sextum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ.

IN ar. 6. eiusdem q. pro quanto remissio culpæ ponitur effectus pœnitentiæ, secundum quod est uirtus, id est uirtutis seu uirtuosus actus, dubiū occurrit quoniā hoc uidetur repugnare an te dictis ab Auctore. Nam si remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, ut est actus uirtuosus, oportet qd sit effectus non solum gratiæ, sed gratiæ & libe arbit. quoniam actus huiusmodi uirtutis liberi arbit. actus est. Oppositum autē dixit Auctor in hac eadem quest. artic. 4. ad secundum, dicens de remissione culpæ & de plena absolutione, quod utriusq; est a gratia, sed primum a gratia sola, secundum ex gratia & libe arbitrio: si n. est a sola gratia: ut distinguitur contra liberam arbitrium, sequitur quod non sit a gratia & a liberi arbitrii actu uirtuosus.

di. 4. 14. q. 3. ar. 1. q. 1.

q. 86. ar. 3.

Ar. preced.

¶ Ad hoc dicitur, qd quicquid alii forte somniant distinguendo in proposito concursum liber. arbit. actiue uel pure passiue, actus libe. arbit. in iustificatione impij concurretes, siue in Deum siue in peccatum, sunt uere actus non solum liberi arbitrii, sed a libero arbitrio: suauiter enim omnia disponens diuina Sapientia (quæ creauit me sine me non passiuè, quoniā creatio in me terminata est, sed sine me cooperante, non saluat me sine me cooperante) mouet per gratiam suam liberū arbitrium ad ob-

AD SEXTVM sic proceditur. Viderur qd remissio culpæ non sit effectus pœnitentiæ, secundum quod est uirtus. Dicitur enim pœnitentiæ uirtus, secundum quod est principium humani actus: sed humanus actus non operatur ad remissionem culpæ, quæ est effectus gratiæ operantis. ergo remissio culpæ non est effectus pœnitentiæ, secundum quod est uirtus.

¶ 2 Præ. Quadam alia uirtutes sunt excellentiores pœnitentiæ: sed remissio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius uirtutis. ergo etiam non est effectus pœnitentiæ, secundum quod est uirtus.

¶ 3 Præ. Remissio culpæ non est nisi ex uirtute passionis Christi, secundum illud Hebr. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio. sed pœnitentiæ, in quantum est sacramentum, operatur in uirtute passionis Christi, sicut & cetera sacramenta, ut ex supra dictis patet. ¶ ergo remissio culpæ non est effectus pœnitentiæ, in quantum est uirtus, sed in quantum est sacramentum.

SED CONTRA, Illud est proprie causa alicuius, sine quo esse non potest: omnis enim effectus dependet a sua causa: sed remissio culpæ potest esse a Deo sine pœnitentiæ sacramento, non autem sine pœnitentiæ secūdum quod est uirtus, ut supra dictum est. ¶ unde & ante sacramenta nouæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. ergo remissio culpæ est præcipue effectus pœnitentiæ secundum quod est uirtus.

RESPON. Dicendum, qd pœnitentiæ est uirtus, secundum quod

est principium quorundā actuum humanorum. Actus autem humani, qui sunt ex parte peccatoris, materialiter se habent in sacramento pœnitentiæ. Omne autem sacramentum producit effectum suum non solum uirtute formæ, sed etiam uirtute materiæ: ex utroque enim est unum sacramentum, ut supra habitum est. ¶ unde sicut remissio culpæ fit in baptismo, non solum uirtute formæ, sed etiam uirtute materiæ, scilicet aque, principalius tamen uirtute formæ, ex qua & ipsa aqua uirtutem recipit: ita et remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, principalius quidem ex uirtute clauium, quas habent ministri, ex quorum parte accipitur id, quod est formale in hoc sacramento (vt supra dictum est) secundario autem ex ui actu uirtutem pœnitentiæ ad uirtutem pœnitentiæ, tamen prout hi actus aequaliter ordinantur ad clauis ecclesiæ. & sic patet, qd remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, secundum quod est uirtus; principalius tamen, secundum quod est sacramentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod effectus gratiæ operantis est iustificatio impij, vt in secunda parte dictum est, ¶ in qua, ut ibidem dictum est, non solum est gratiæ infusio & remissio culpæ, sed etiam motus liberi arbitrii in Deum, qui est actus fidei formata, & motus liberi arbitrii in peccatum, qui est actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani sunt ibi, ut effectus gratiæ operantis, simul producti cum remissione culpæ. unde remissio culpæ non fit sine actu pœnitentiæ uirtutis, licet sit effectus gratiæ operantis.

AD SECVNDVM dicendum, quod in iustificatione impij non solum est actus pœnitentiæ, sed etiam actus fidei, ut dictū est. * & id remissio culpæ non ponitur effectus solum pœnitentiæ uirtutis, sed principalis fidei & charitatis.

AD TERTIVM dicendum, quod ad passionem Christi ordinatur actus pœnitentiæ uirtutis, & per fidem, & per ordinem ad clauis ecclesiæ. & ideo utroque modo causat remissionem culpæ uirtute passionis Christi.

AD ID autem, quod in contrarium obijcitur, dicendum est, qd actus pœnitentiæ uirtutis habet, qd sine eo non possit fieri remissio culpæ, in quantum est inseparabilis effectus gratiæ, per quam principali ter culpa remittitur, quæ etiam operatur in oibus sacramentis. & ideo per hoc non potest concludi, nisi qd gratia est principalior causa remissionis culpæ, quam pœnitentiæ sacramento. Sciendum tamen, quod etiam in ueteri lege & in lege nature, erat aequaliter sacramentum pœnitentiæ, ut supra dictum est *.

quendum gratiæ per hoc, quod uirtus illa, secundum illam operando. Et ppea actus lib. arbit. iam respectu Dei, quam respectu peccati in iustificatione inueniuntur effectus gratiæ operantis, & non ponunt in numerum cum ipsa gratia operante: & propterea dictio exclusiua addita gratiæ non excludit huiusmodi actus liberi arbitrii, vt pote suos effectus, cum enim dicitur, sola causa facit hoc non excluditur, quin faciat illud mediante aliquo suo effectu. Et hunc esse sensum Auctoris, apparet in calce huius art. ubi dicitur, qd actus pœnitentiæ uirtutis habet, qd sine eo non possit fieri remissio culpæ, in quantum est inseparabilis effectus gratiæ. Nec obstant allegata in oppositum, quoniam ibi loquitur de gratia, ut distinguitur contra liberum arbitrium absolute, & non contra liberū arb. ut est effectus ipsius gratiæ. Unde opo modo uidentur se habere actus liberi arbitrii & gratiæ penes operandum & cooperandum. nam in gratia operante liberum arbitrium se habet ut cooperans: in gratia uero cooperante liberum arbitrium se habet quasi ut operans, & propterea connumeratur gratiæ.

Q. 86. ar. 6. ad 3. ar. 1.

Q. 84. ar. 1.

lib. 2. ar. 11. in diuisione quest.

In solutione precedentis lib. 2. ar. 11. q. 2. 113. ar. 4.

Q. 84. ar. 1. ad 1.

Super Questionis octuagesime septima Articulum primum.

IN 1. ar. q. 87. dubium duplex occurrit. Primum circa literam: ubi dicitur, Exiguit ad remissionem peccati mortalis, ut homo actualiter singula...

QVAESTIO LXXXVI.

De remissione uenialium peccatorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est, de remissione uenialium peccatorum.

ET circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, Vtrum sine penitentia peccatum ueniale possit dimitti.

Secundo, Vtrum possit dimitti sine gratiae infusione.

Tertio, Vtrum peccata uenialia remittantur per aspersionem aquae benedictae, & episcopalem benedictionem, & unctiorem peccatoris, & orationem dominicam, & alia huiusmodi.

Quarto, Vtrum ueniale peccatum possit remitti sine mortali.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum peccatum ueniale possit remitti sine penitentia.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod ueniale peccatum possit remitti sine penitentia. Pertinet enim ut supra dictum est, ad rationem uerae penitentiae, quod non solum homo doleat de peccato praeterito, sed etiam proponat cauere de futuro: sed sine tali proposito peccata uenialia dimittuntur, cum certum sit, quod homo sine peccatis uenialibus praesentem uitam ducere non...

Ad hoc ueniam eundem tam duplici utendū est. Prima de remissione peccatorum dupliciter, hoc est plena, uel quo ad culpam tantum, & regulariter uel ex speciali gratia. Secunda est de displicentia peccati formalis uel uirtualis, & formalis, generali, uel uirtuali. uocatur autem displicentia formalis, quae formaliter est displicentia, quae potest dupliciter contingere, scilicet, ut sit uirtualis, comprehendens, scilicet omnia peccata commissa, cum uera uoluntate ab omnibus, & singulis abstinendi: & hoc potest esse in momento, & est contritio sufficiens ad remissionem infinitorum peccatorum mortalium: quia sufficit ad gratiam habendam, quantum est, ex parte hominis, iuxta illud Ezech. In quacumque hora ingemuerit peccator &c. & talis displicentia uideatur fuisse in latrone, & c. bro accideret creditur his, qui uere conuertuntur ad Deum post multa crimina. alio autem modo contingit displicentia formalis, cum homini displicet se peccasse, ita quod & omnia & singula sua peccata in generali sibi displicent, & uellet in ea amplius non incidere, non tamen peruenit ad hoc, quod uere uult se proponit amplius non incidere, & haec non sufficit ad remissionem peccati mortalis: uirtualis autem displicentia uocatur, quae non est formaliter displicentia, sed est formaliter alius actus, puta dilectio Dei, tanta uis, ut ex eo nata sit sequi displicentia peccati: quod si tunc occurreret memoria peccati, ex ui illius actus sequeretur formalis displicentia peccati: & sic omnis actus dilectionis Dei ex charitate procedens, potest dici uirtualiter displicentia peccati mortalis.

His praebitis ad primum dubium dicitur, quod uerba auctoris uera sunt de peccati mortalis remissione plena, & regulari: quoniam regulariter non fit remissio peccati mortalis, quo...

ad culpam, & omnem penam, nisi homo quantum in se est, detestetur singula mortalia: sicut in singulis plus sibi indulsit, quam debuit.

Cum autem quaeritur an de singulis singillatim &c. respondetur, quod hoc potest dupliciter intelligi: uel quod cuiuslibet peccato singillatim debeat sua propria detestatio, ita quod quot fuerit peccata, tot oportet esse detestationes, & satisfactiones, & hoc est ridiculum asserere, cum nec etiam confitendo, oporteat tot esse actus in confitendo quot sunt peccata: contingit enim unico actu confiteri mille fornicationes: uel quod quodlibet peccatum terminet detestationem seu satisfactionem. Et hic est sensus literae, ita quod si sit in confessione dei peccator dicit, Peccata ui milles in fornicatione, iste unicus confessio actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationum, ita quo ad actus interiores dum peccator displicent mille fornicationes, actualiter detestatur singulas, illo uno & eodem actu. Et ad hoc seruit inquisitio diligens ad rememorandum, cuius litera meminit: nam oblita seu non occurrentia peccata in seipsis, sicut actualiter non aduertunt ante mentem peccatoris, ita nec actualiter terminant detestationem seu displicentiam, & haec non actualis terminatio suppletur, quo ad plenam remissionem ex uirtuali displicentia detestatione, ac satisfactione, quae uirtualiter includeret satisfactionem, quae debetur huiusmodi non occurrentibus.

ergo peccata uenialia possunt remitti sine penitentia. 2 Praet. Penitentia non est sine actuali displicentia peccatorum: sed peccata uenialia possunt dimitti sine displicentia actuali eorum, sicut patet in eo, qui dormiens occideretur propter Christum: statim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis uenialibus, ergo peccata uenialia possunt remitti sine penitentia.

3 Praet. Peccata uenialia opponunt feruori charitatis, ut in secunda parte dictum est: sed unum oppositorum tollitur per aliud, ergo per feruorem charitatis, quem contingit esse sine actuali displicentia peccati uenialis, fit remissio peccatorum uenialium.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de pen. quod est quaedam pena, quae quotidie agitur in ecclesia pro peccatis uenialibus: quod frustra esset, si sine penitentia peccata uenialia possent dimitti. ut ergo quod peccata uenialia non possint sine penitentia dimitti.

RESPON. Dicendum, quod remissio culpa, sicut dictum est, fit per conditionem hominis ad Deum, a quo aliquo modo separatur culpa: sed haec separatio perfecte quidem fit per peccatum mortale, imperfecte autem per peccatum ueniale: nam per peccatum mortale mens omnino a Deo auertitur, ut pote contra charitatem agens: per peccatum autem ueniale retar-

factionem, quae debetur huiusmodi non occurrentibus. Ad secundum dubium dicitur, quod auctor loquitur de plena remissione & regulariter: quoniam plena remissio regulariter exigit contritionem & confessionem singulorum, ubi oportet adesse displicentiam formalem, & non solum uirtuale. Magdalene autem displicentiam formalem licet non legamus, sed uirtuale uti in actu dilectionis, & fidei: lacrymae tamen formalem displicentiam attestantur. In cuius signum, cum post resurrectionem Lazari pedes eius iterum ungeret & capillis tergeret, lacrymae non afferunt, quia iam peccatrix non erat: dominus autem originaliter in seipso principalem actum qui est causa displicentiae formalis, pro causa remissionis adducens, non excludit primum actum displicentiae formalis: quamuis si ex speciali dono Dei sola displicentia uirtualis actualiter sufficeret saluatur contritus poenitentiae implicite & uirtualiter.

In responsione ad secundum, aduerte idem esse iudicium de dormiente occiso pro Christo uel baptizato, quod intelligo secundum merita secundarum causarum. Nam si quis iussit dormire cum proposito dimittendi mane mendacium officiosum, & interim dormiens occideretur pro Christo, crediderim ego ex diuina largitate etiam illius peccati plenissimam remissionem per martyrium consequi, quibus per baptismum illius remissionem non consequeretur, propter uoluntatem actualiter actualitate uirtuali peccato inhaerentem.

In responsione ad tertium, circa materiam argumenti, scilicet peccatum ueniale opponi feruori charitatis, Durandus in 4. sent. dist. 16. q. 1. ar. 1. occurrit, dicens hoc esse falsum: quia nec formaliter, nec consequentive opponitur feruori charitati.

1. q. 97. & 2. q. 24. 2. 2. ad 3.

In li. de medicina pen. Et li. de uitalitate pen. ca. 10. q. 1.

q. praec. ar. 3. & q. 86. ar. 4.

Maria d. 1. q. 87. ar. 1. q. 87. ar. 1. q. 87. ar. 1.

1. q. 87. ar. 1.

1. q. 87. ar. 1.

1. q. 87. ar. 1.